

Om konferensen

- *Boken i historien*
- *Identitet och offentlighet*
- *Vetenskap, humaniora och objektivitet*

Nordisk idéhistorisk doktorandkonferens (NIHK) har arrangerats sedan mitten av 1990-talet. Utgångspunkten har varit att skapa en samlingspunkt för doktorander inom ämnet idéhistoria. Där man har kunnat presentera sin forskning och ta del av andras arbeten.

Doktoranderna har samlats till gemensamma konferenser med två års mellanrum. Den första konferensen arrangerades i Lund (1997) och den andra i Umeå (1999). Nu arrangerades konferensen för första gången i Finland och som officiell arrangör stod Historiska institutionen vid Helsingfors universitet. Det praktiska arbetet genomfördes av en kommitté bestående av institutionens doktorander

Arrangörskommittén för doktorandkonferensen ville erbjuda sina nordiska kolleger en övergripande bild av den idéhistoriska forskningen som bedrivs i Finland i dag. Samtidigt var målsättningen att å ena sidan skapa kontakter mellan de finländska idéhistoriskt inriktade doktorander vid historiska, kulturhistoriska och idéhistoriska institutionerna runt om i landet och å andra sidan befrämja kontakterna till den idéhistoriska forskningen i Norden i dag. Idéhistoriens olika teoretiska, metodologiska och källkritiska grundproblem är gemensamma för alla forskare inom området och utgör således en gemensam referensram. Därutöver kan olikheter och gemensamma drag mellan de olika nordiska länderna erbjuda stoff för en jämförande forskning.

Konferensen hade tre huvudteman, som representerade olika sätt att närma sig idéhistorien: *Boken i historien*, *Identitet och offentlighet* samt *Vetenskap, humaniora och objektivitet*. Dessa teman behandlades i olika workshops. Dessutom ingick i programmet plenarföreläsningar av inbjudna professorer.

Boken i historien

Bokhistorien kan ses som den skriftliga kommunikationens social- och kulturhistoria. Bokhistoriker kan studera olika faser i bokens liv. Man kan undersöka produktionen, distributionen och receptionen av litteraturen, fokusera på författaren, förläggaren, försäljaren och läsaren, eller på boken i sig. Den bokhistoriska forskningen leder sina rötter till två separata traditioner. Den traditionella bokhistorien har i första hand studerat boken i sig, som ett objekt. Vid sidan av denna forskning finns andra mera kultursociologiska och idéhistoriska skolor som är besläktade med Annales-traditionen, som betonar förhållandet mellan boken/litteraturen och samhället.

Ett värdefullt resultat av den nyare bokhistoriska forskningen är ett kontextualiserande av läandets och receptionens historia. Produktion, spridning och tolkning av texter kan alltså inte lösgöras från sin historiska kontext. Valet av bokens historia som ett av konferensens huvudteman syftar till att peka på nyttan av tvärfacklighet och hur idéhistorien kan gå in i andra (bl.a. historiska) discipliner: socialhistoria, kulturhistoria, litteraturhistoria, litteratursociologi m.m. Under temat "Boken i historien" konferensdeltagarna var syftet att låta, diskutera och analysera olika former av i första hand skriftlig kommunikation: hur för man vidare ett budskap, med vilka medel och vilka i former, hur förändras meddelandet under sin väg från sändare till mottagare, vad sker vid receptionen?

Frågor som diskuterades under workshopsessionerna var t.ex.:

1. Tryckeriet och förläggaren. Vilken var tryckeriets och förläggarens roll vid distributionen av skrifter till den litterära marknaden? Hur påverkade dessa litteraturens form och budskap eller publikens mottagande?
2. Distributionen. Vem distribuerade böckerna? Hur verkade bokförsäljarna eller lånebiblioteken/läsecirklar? Vem valde de

- produkter, som erbjöds åt läsarna? Hur såg deras utbud ut?
3. Handskrivna böcker och pamfletter. Genom vilka andra vägar förmedlades litteraturen till läsarna? Hur kringgick man censuren? Vilket är förhållandet mellan det tryckta och den handskrivna ordet?
  4. Läsarna. Hur valde och agerade läsarna på bokmarknaden? Hur fick de tag på böckerna? Vilken information och reklam försågs de med? Hur lästes och tolkades texterna?

Identitet och offentlighet

Förhållandet mellan identitet och offentlighet i det tidigmoderna Europa är starkt knutet till två institutioner, hovet och staden. Vid de tidigmoderna hoven och i de stora städerna skapades en ny hövlighetskod vid sidan av tidigare på ståndshierarkier och korporationer grundade seder och konventioner.

I hovet och staden uppkom nya offentliga arenor, som förutsatte formandet av en ny offentlig identitet, som uttrycktes både språkligt och kroppsligt. I preciösernas salonger diskuterades bl.a. den mänskliga karaktären och dess uttrycksformer, vilket de la Bruyères berömde *Les Caractères* är ett exempel på. Kaffestugornas offentlighet präglades av en anonymitet, av möjligheten att oberoende av bakgrund delta i en dialog om politiska, ekonomiska och samhällsfrågor.

Den nya hövlighetskulturen problematiseras inom en rad olika sammanhang, såväl politiska, religiösa och moralfilosofiska som språkliga, skönlitterära. De nya hövlighetskoderna – den galanta konversationen och det polerade beteendet – krävde en bearbetning av en offentlig identitet, vilket aktualiserade diskussioner om hövlighetens (*civilité*) relation till förställdhet och hyckleri. Finns det ett äkta inre jag? Vilken är de galanta konventionernas relation till moraliska principer, vilken betydelse har den goda smaken och social omdömesförmåga för det offentliga jaget, vilken är relationen mellan de offentliga rollerna och samhällets hierarkier och auktoriteter? Allt detta är frågor som aktualiseras.

Teoretiska frågor inom ramen för detta tema är:

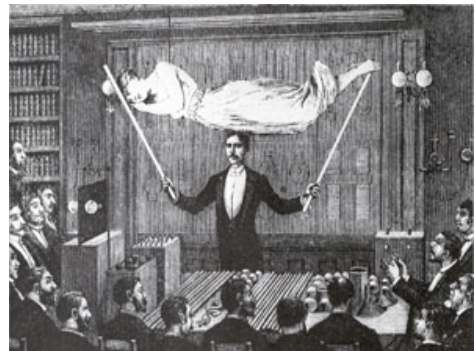
1. Civilisationsteoretiska problemställningar samt hövlighetens och artighetens kulturer.
2. Begreppshistoriska analyser.
3. Diskussioner om subjektivitetens historicitet.

Ur en mera konkret infallsvinkel kan ämnet behandlas t.ex. utgående från:

1. Kroppsspråkets koder: gester, rörelser, social koreografi; sexualitet.
2. Diskursen: etikett, samtalskonst, retorik, moralisk och didaktisk litteratur, skönlitteratur
3. Det offentliga och halvoffentliga rummet, Exteriör och interiör. Stadsplaneringens strukturer. Det arkitektoniska och sociala rummets organisation inom hovet. Kaffestugor och salonger som mötesplatser och sociala scener i staden.
4. Den sköna konsten: porträttmåleri, mecenatsystem, publiken, den individuella konstnären kontra konsten som hantverk.

Vetenskap, humaniora och objektivitet

Under de senaste decennierna har forskningen allt starkare påverkats av tanken att vetenskapen, liksom all annan mänsklig verksamhet, är en kollektiv verksamhet som påverkas av sitt historiska, sociala och

kulturella sammanhang. Bakgrunden till detta synsätt är en epistemologiskt-ontologisk uppfattning om att verkligheten konstitueras socialt och kulturellt. Därför är också all forskning bunden till sin kontext, som består av en blandning av samhällseliga, personliga och interna vetenskapliga faktorer. Detta leder till behovet att ifrågasätta den traditionella idealbilden av den strikt objektiva forskaren, som bedriver värdeneutral forskning.

Vetenskapens kontextualisering har bland historiker och sociologer lett till ett intresse för vetenskapssamfundets interna personförhållanden, gruppintressen och skolbildningar, men också för frågor om hur vetenskapliga metoder och teoretiska grundantaganden kan knytas till vidare samhällseliga, politiska och ekonomiska faktorer. Inom historievetenskapen har synen på historieskrivningen som en berättelse, formad av narrationens förutsättningar diskuterats. Forskningen har också fokuserat på olika diskursiva och textuella

praktiker på själva språket. Det har också hävdats att historikerns källor redan utgör separata berättelser som måste tolkas. De numeriska uppgifterna om ett bankkonto innehåller berättelser om penningekonomin, bytet av pengar och varor, kontakter och relationer.

Temat kan behandlas utgående från två angreppssätt.

1. Idé- och lärdomshistoriska undersökningar om enskilda vetenskapsdiscipliner
  - olika försök att genom vetenskapen fastställa ras- eller könsskillnader (eugenik, sexologi, psykologi, medicin)
  - frågor gällande vetenskapens finansiering och dess institutioner
  - politiska, religiösa o.d. faktorers inverkan på enskilda forskare/skolbildningar
  - vetenskapliga konflikter, debatter och förändringar
2. Historievetenskapens självförståelse och självkritik
  - historiografiska undersökningar
  - problematiseringar av den historiska kunskapen och historievetenskapens epistemologi
  - historieskrivningen som narrationer och tolkningar
  - den vetenskapliga historieforskningens kriterier

Arrangörskommittén:

- FM Derek Fewster (dfewster@welho.com)
- FM Jyrki Hakapää (jyrki.hakapaa@helsinki.fi)
- FM Marja Jalava (marja.jalava@helsinki.fi)
- FK Markku Kekäläinen (markku.kekalainen@helsinki.fi)
- FM Märtha Norrback
- FM Peter Stadius (peter.stadius@helsinki.fi)
- FM Aleksanteri Suvioja (aleksanteri.suvioja@helsinki.fi)
- FL Henrika Tandefelt (henrika.tandefelt@helsinki.fi)

ENNEN JÄNYT
Historian tietosanomat